

3.

ROK BENEDYKTYŃSKI WE WŁOSZECH

Włochy najokazalej ze wszystkich krajów Europy uczciły 1500-lecie urodzin św. Benedykta. Nic w tym dziwnego, bo jest on nie tylko ich rodakiem, ale jednym z pierwszorzędnych patronów narodowych Italii. W urządzaniu jubileuszowych obchodów brały udział nie tylko opactwa i klasztory benedyktyńskie, ale także często uniwersytety i władze municypalne i miejskie. Pod przewodnictwem prof. Rolando Picchioni powstał nawet narodowy Włoski Komitet Obchodów 1500-lecia Urodzin św. Benedykta, w skład którego weszli biskupi miejsc związanych z osobą Wielkiego Zakonodawcy, jak arcybiskup Spoletto i Nursji Ottorino Pietro Alberti, opat klasztoru na Monte Cassino Martino Matronola, opat Subiaco Stanislao Andreotti oraz kilku innych biskupów i profesorów uniwersyteckich. Za jego owocną działalność podziękował publicznie Ojciec Święty Jan Paweł II 26 stycznia 1981 r. /OsRom 121/1981/ nr 21,2/. W związku z tym jubileuszem urządzono we Włoszech szereg naukowych sympozjów, debat i dyskusji okrągłego stołu, wygłoszono wiele ascetycznych konferencji, zorganizowano kilka specjalnych wystaw ikonograficznych, filatelistycznych i numizmatycznych, przygotowano kilka programów w radio i telewizji, odczytano w kościołach kilka listów pasterskich podkreślających znaczenie św. Benedykta, opublikowano mnóstwo okolicznościowych artykułów i książek oraz odrestaurowano niemało zabytkowych budynków benedyktyńskich. Łatwo zauważyć wieloaspektowość włoskich obchodów benedyktyńskich, w które wkład dał nie tylko Kościół, ale cały naród, świat cywilny i duchowny, naukowy i artystyczny, eksponując zasługi swego Wielkiego Patrona. W naszym sprawozdaniu omówimy najpierw krótko 5 wielkich sympozjów naukowych, potem zaś wyliczymy inne jubileuszowe przedsięwzięcia.

A. Bolońskie sympozjum o monastycyzmie

Ośrodek Studiów Romańskiej Prowincji Kościelnej, Komitet Parafialny św. Prokusa w Bolonii oraz bolońskie władze diecezjalne zorganizowały z okazji 1500-lecia urodzin św. Benedykta w dniach 15-17 września 1980 r. w miejscowym Kolegium św. Ludwika naukowe sympozjum na temat różnorodnych aspektów monastycyzmu benedyktyńskiego w Emilia Romagna. Miało ono ukazać promieniowanie dzieła św. Benedykta w tej prowincji, w Lacjum i Toskanii. Sympozjum rozpoczęło uroczystą koncelebrą pod przewodnictwem miejscowego biskupa kardynała A.Pomy w najstarszej bolońskiej wspólnotie chrześcijańskiej, w kościele św. Proklusa. Wszystkie wygłoszone prelekcje i komunikaty można podzielić na trzy grupy:

Pierwsza grupa prelekcji ukazywała historyczne i religijne znaczenie św. Benedykta i jego Reguły. I tak, prof. Reginald Gregoire OSB /Uniw.Piza/ przypomniał postać św. Benedykta w oparciu o II księgę Dialogów Grzegorza W.; mons.Giandomenico Gordini /dyr. Bolońskiej Akademii Teologicznej/ zajął się życiem i działalnością św. Benedykta w oparciu o żywot Piotra Damiana; mons. Salvatore Baldassarri wykazywał, że cała mądrość św. Benedykta zasadza się w jego Regule, która reasumuje w sobie doświadczenie wszystkich poprzednich reguł i wspólnot zakonnych. Kardynał A.Poma uzasadniał, że cała duchowość św. Benedykta polegała na milczeniu i pokornym wsłuchiowaniu się w słowo Boże, i przez tą właśnie postawę ma on wiele do powiedzenia współczesnemu człowiekowi żyjącemu w rozkrzyczanej Europie.

Druga grupa referentów starała się ukazać oddziaływanie wspólnot benedyktyńskich w przeszłości i teraźniejszości, w Emilia Romagna i jej okolicy. I tak mons. Michele Tosi omówił reformy trzeciego następcy św. Kolumbana /642-653/ opata Boboleno w klasztorze Bonio; Carlo Dolcini /Uniw.Bolonia/ scharakte-

ryzował działalność i współzycie różnych wspólnot monastycznych XI-XIII w., szczególnie kamedulskich i walombrozjańskich w Montefeltro i Valle del Lamone; ks. Valerio Cattana mówił o rozprzeszczeniu się w tych okolicach klasztorów oliwetańskich od chwili założenia w S.Michele in Bosco w Bolonii /XIV w./, aż do czasu zniesienia ich przez Napoleona; wykazywał przy tym jak te klasztory przechodziły coraz bardziej od radykalnych form kontemplacyjnych do działalności duszpasterskiej, artystycznej i naukowej; ks. Giovanni Spinelli /sekretarz Benedyktyńskiego Centrum Historycznego/ starał się zrekonstruować na tych terenach ośrodki działalności ewangelicznego ruchu robotniczego Humiliatów, którym władze komunalne powierzały prądzenie i handel wełną; mons. Antonio Samaritani przeprowadził analizę reformatorskich poczynań papieża Innocentego III w stosunku do Benedyktynów działających w Emilii, którzy nie zawsze przestrzegali biskupiego prawodawstwa zakonnego; Adriano Franceschini wyjaśniał znaczenie registro manuscritto w centralnej administracji cysterśców w latach 1390-1454; Giuseppe Rabotti /dyr. Archiwum Emilia Romagna/ starał się ukazać nieocenione, częstokroć nieznanne, skarby historyczne benedyktyńskich archiwów zakonnych oraz dokumentów benedyktyńskich przechowywanych w innych archiwach państwowych i kościelnych.

Trzecia wreszcie grupa prelekcji starała się ukazać znaczenie św. Benedykta dla Bolonii. I tak, ks. Francesco Marchi wyliczył zasługi bolońskich klasztorów benedyktyńskich wobec miasta; ks. Celestino Piana /prof. Uniw. Katolickiego/ charakteryzując dawne klasztory męskie tego miasta, zwrócił uwagę na osobę Gracjana, który swoim dziełem uczynił Bolonię europejską stolicą studiów kanonicznych. Innego zaś benedyktyna, walombrozjanina, imieniem Francesco Monachi, zidentyfikował z anonimowym, współczesnym Petrarce opatem klasztoru św. Cecylii z Croara;

prof. Gabriella Zarri /Uniw. Bolonia/ dysponując bogatym materiałem dokumentacyjnym podała przyczynę rozwoju i upadku żeńskich klasztorów bolońskich XV-XVII w.; rozwiązując postawiony problem przypominała szereg ciekawych średniowiecznych praktyk i ascetycznych zwyczajów zakonnych oscylujących często między laicyzacją a kontemplacją; Amadeo Benati mówił o znaczeniu dla kultury europejskiej, studiującego wspólnie z Kopernikiem, Marka z Benewentu, który był wydawcą dzieł Gulielma Ockhama i twórcą pierwszej geograficznej mapy Polski; wreszcie mons. Enzo Lodi omówił źródła i pochodzenie Propriów św. Proklusa i Benedykta w bolońskiej tradycji liturgicznej. Postawił przy tym hipotezę, że z dwóch istniejących Propriów Officium św. Proklusa, jedno może być dziełem opata Jana biskupa bolońskiego.

Na zakończenie sympozjum przyjęto z aplauzem propozycję o. Celestino Piany z Uniwersytetu Katolickiego, by na 900-lecie założenia Uniwersytetu Bolońskiego, które będzie obchodzone w 1988 roku, przygotować sympozjum ukazujące wkład mnichów benedyktyńskich w rozwój uniwersytetów i fakultetów europejskich.

B. Rzymskie sympozjum: "Reguła św. Benedykta we współczesnym świecie"

W gmachu Instytutu Patrystycznego "Augustinianum" w Rzymie, odbyło się 17-21 września 1980 r. międzynarodowe sympozjum na temat: "Reguła św. Benedykta we współczesnym świecie" /La Regola di San Benedetto nel mondo contemporaneo/. Impreza ta, która zgromadziła ponad 500 uczestników z różnych stron świata, miała być ukoronowaniem włoskich jubileuszowych obchodów benedyktyńskich. Obok opatów i księży benedyktyńskich wzięło w nim udział wielu biskupów i przełożonych różnych zgromadzeń zakonnych, a wśród nich prefekt Kongregacji do Spraw Zakonnych, kardynał E.

Pironio oraz jej sekretarz mons. A. Mayer, wielu księży, gości świeckich i duchownych oraz obserwatorzy Kościoła Anglikańskiego, Luterńskiego i Prawosławnego z Moskwy. Spotkanie zorganizowane z tak wielkim rozmachem, przygotowane^{WV} było w ciągu 2 lat przez Międzynarodową Komisję Monastyczną, która powołała Kongres Opatów Benedyktyńskich w październiku 1978 roku. Rozesłała ona do męskich i żeńskich zakonów, związanych z Regułą św. Benedykta, ankietę z pytaniem: "Które wg ciebie wartości Reguły przynoszą najwięcej korzyści 1/ twojemu osobistemu życiu duchowemu, 2/ kościołowi lokalnemu, 3/ społeczności, w której klasztor się znajduje ? Zgromadzone odpowiedzi na powyższe pytania przeanalizowano na zebraniu powyższej Komisji we Fleury pod koniec 1979 r., a następnie ich syntezy rozesłano 18 maja 1980 r. do wszystkich wspólnot zakonnych.

Symposium rozpoczęło 17 września 1980 r. uroczystą koncelebrą w Bazylice św. Pawła za Murami w Rzymie, związanej od lat z OO. Benedyktynami. Trójczłonowe pytanie ankiety normowało schemat trzydniowego toku obrad. 17 września szukano odpowiedzi na pytanie: które wartości Reguły przynoszą najwięcej korzyści życiu duchowemu współczesnego mnicha; 18 września analizowano problem, które wartości Reguły ukazują najpełniej obecność twojego zakonu w kościele lokalnym; 19 września starano się dać odpowiedź na pytanie, jakie owoce twoja wspólnota zakonna przynosi społeczności, w której się znajduje. Były to 3 dni wielkiej medytacji, dyskusji i modlitwy.

Obradom pierwszego dnia przewodniczył teolog Jean Maria Tillard OP, który wygłosił referat będący podstawą do dyskusji na temat: "Czego reguła zakonna może wymagać od współczesnego mnicha, oraz które jej aspekty przynoszą najwięcej korzyści jego życiu duchowemu". Potem zaczęła się dyskusja, szereg krótszych czy dłuższych wypowiedzi na postawiony problem. Podkreślano w

nich, że klasztor wg Reguły winien być przede wszystkim wspólnotą, "koinonią" na wzór Kościoła Jerozolimskiego, w którym wszystko było wspólne. Zakonnik, jako członek tej wspólnoty, zawsze winien szukać tego co kościelne, co przynosi korzyść tej wspólnoty, a nie tego, co partykularne i indywidualne. Sercem wspólnoty zakonnej jest Chrystus i wokół niego trzeba zespalać całe jej życie; on jest Mistrzem każdego zakonnika. Z takiego pojęcia wspólnoty zakonnej wynika posłannictwo i misja każdego mnicha w świecie: winien iść i świadczyć światu swym życiem i postępowaniem, że jest osobą oddaną głoszeniu słowa Bożego, żyjącą we wspólnoty, celem realizowania woli Bożej. Klasztor w takim ujęciu staje się sacramentum voluntatis Dei, bo realizuje na codzień wolę Bożą. Całe życie monastyczne jest więc wyłącznie liturgią służenia Chrystusowi, który usakramentalnia się w opacie i braciach; posłuszeństwo opatowi staje się posłuszeństwem Ewangelii i Chrystusowi. Dlatego właśnie Reguła św. Benedykta zachęca często do przypominania sobie obecności Bożej do unikania rozproszeń, do modlitwy i milczenia. Jedna z grup regionalnych postulowała, by przypomnieć i usankcjonować w jakimś dokumencie, że pierwszorzędnym zadaniem współczesnego mnicha jest praktykowanie całkowitego ubóstwa i prostoty życia. Propozycji tej jednak nie przyjęto, zaznaczając, że św. Benedykt nie był św. Franciszkiem z Asyżu.

Debatom drugiego dnia przewodniczył dawny opat benedyktyński arcybiskup Milwaukee, Rembert Weakland, który też wygłosił prelekcję wprowadzającą do dyskusji na temat stosunku wspólnoty zakonnej do Kościoła lokalnego, przypominając zarazem jej historyczną niezależność i autonomię, będącą gwarantem jej wolności od nacisków zewnętrznych. Posłużył się przy tym zdaniem Jana Kasjana /+435/ powtarzanym do współbraci zakonnych: "Trzymaj się z daleka od biskupa i kobiet". Biskup bowiem zawsze bę-

dzie zabiegał przede wszystkim o dobro swojego kościoła i swojej diecezji, mnisi zaś winni dbać bezpośrednio o dobro swojej wspólnoty zakonnej, która jest miniaturowym kościołem "ecclesiola" broniąc się, by ich nie zepchnięto na pobocze wielkiej pracy kościelnej i nie widziano w nich jedynie marginalnego elementu Wielkiej Owczarni Chrystusowej. O stosunku klasztoru do biskupa wspomina 64 kanon Reguły w związku z wyborem opata: "gdyby cała wspólnota wybrała zgodnie, co nie daj Boże, na opata człowieka pobłażającego jej wszystkim występkom, i gdyby występki te doszły do uszu biskupa, do którego diecezji należy ów klasztor, lub do uszu innych opatów, czy też mieszkających w sąsiedztwie chrześcijan, nie wolno im dopuścić do zwycięstwa tej zmywy przewrotnych. Muszą wówczas ustanowić godnego zarządcę domem Bożym" /PSP 26,228/. O roli zakonów w życiu Kościoła wiele już powiedziano i napisano. Papież Paweł VI umieszczał je w samym sercu Kościoła.

Podkreślano również w dyskusji, że najważniejszym zadaniem klasztorów w Kościele lokalnym jest, zgodnie z nauką Soboru Watykańskiego, ich funkcja profetyczna i misjonarska, by żyły i oddziaływały w Kościele lokalnym, by radykalizmem życia chrześcijańskiego i praktykowaniem rad ewangelicznych świadczyły w nim o Chrystusie. Zakony nie po to są w Kościele, by zajmować się światowymi problemami społecznymi, politycznymi czy gospodarczymi, lecz po to, by swoim życiem, praktykowaniem czystości i ubóstwa oraz posłuszeństwa przypominać naocznie Chrystusa w Kościele lokalnym, pomagać innym odnajdywać Boga. Wyrazem tego chrześcijańskiego oddziaływania winna być ich uprzejmość, gościnność, szukanie pokoju, rozmodlenie, kontemplacja, aby lud Boży widział w każdym klasztorze znak obecności Bożej.

Dyskusje trzeciego dnia poświęcone były omówieniu stosunku zakonnika do społeczności świeckiej i do zlaicyzowanej kultury.

współczesnej. Prelekcję przygotowującą do dyskusji wygłosiła i przewodniczyła obradom dr Anna Renata Laurien, minister kultury Westfalii. W pierwszej części swego wystąpienia zaznaczyła, że człowiek XX w. nastawiony jest całkowicie na konsumpcję do tego stopnia, że nawet rodzinę uważa się za społeczność utylitarzną, ludzie zaś nie przyjmujący tej postawy uważani są często za głupców i niemoralnych oraz czują się osamotnieni. Inna jednak jest samotność człowieka wierzącego, a inna człowieka nastawionego na konsumpcję i pluralisty. W dzisiejszej nowoczesnej społeczności zagubiono globalną wizję człowieka i jego międzyosobowych relacji. By wypełnić swoją samotność człowiek współczesny szuka pełnej rekompensaty w konsumpcji materialnej. I oto postawa zakonnika, żyjącego w takich okolicznościach, ma przypominać, że życie ludzkie nie kończy się na tym świecie i nie można go wiązać jedynie z konsumpcją, bowiem człowiek potrzebuje czegoś więcej, a swe potrzeby może zaspokoić jedynie w Bogu.

Czwarty dzień rzymskich obchodów benedyktyńskich poświęcono na pielgrzymkę do miejsc związanych z życiem Wielkiego Zakonodawcy do Subiaco i na Monte Cassino. W ostatnim wreszcie dniu obrad pracowano w grupach, gdzie starano się przygotować jubileuszowy apel do wspólnot zakonnych, wzywający do refleksji i poszukiwania swego miejsca w świecie współczesnym. Krótko i zwięźle zredagowany apel podpisał Opat Prymas V.Dammertz oraz opaci generalni obydwu gałęzi cysterskich: cystersów S.Kleiner oraz cystersów trapistów A.Southey. Całość 5-dniowych benedyktyńskich obchodów w Rzymie, będących chwilami intensywnej pracy i modlitwy zakończono uroczystą Mszą św. koncelebrowaną z homilią kardynała Pironio, prefekta Kongregacji do Spraw Zakonnych. W symposium wzięło udział ponad 500 osób, w tym 204 opatów i 58 przełożonych benedyktyńskich, 70 mnichów i 14 mniszek cysterskich oraz 108 cystersów trapistów i 13 cystersek trapistek.

/Materiały z Rzymskiego Sympozjum zostały opublikowane w całości w Collectanea Cisterciensia 43/1981/91-333; apel do wspólnot zakonnych, 223-225; Pełniejsze informacje o sympozjum można znaleźć: Manselli Raoul, Un convegno internazionale per il centenario di S.Benedetto, OsRom 120/1980/nr 67, 6; La Regola di S.Benedetto nel mondo contemporaneo, OsRom 120/1980/nr 216; Zaramalla Egidio; La Regola di San Benedetto nel mondo d'oggi. Simposio Benedettino a Roma, OsRom 120/1980/nr 228,7; Burini Clara, Monachesimo benedettino a Roma. Proiezione in avanti. OsRom 120/1980/nr 275, 7/.

C. Międzynarodowy Kongres "Św. Benedykt w kontekście swoich czasów"

Z okazji 1500-lecia urodzin św. Benedykta także Włoskie Centrum Studiów Wczesnego Średniowiecza ze Spoleto poświęciło swój VII Kongres, zorganizowany 29 IX - 5 X 1980 roku tematowi: "San Benedetto nel suo tempo". Organizatorzy, w głównej mierze historycy benedyktyńscy, powzięli oryginalny pomysł, by obrady odbywały się kolejno w miejscowościach związanych z osobą św. Benedykta, a więc w Nursji, Subiaco, Cassino i na Monte Cassino; chciano w ten sposób wiązać poruszaną problematykę z odpowiednim kontekstem geograficznym. Duże wrażenie na uczestnikach wywarły odkrycia archeologiczne prezentowane na wystawie lub w swym pierwotnym miejscu. Tak, np. w Subiaco uczestnicy Kongresu mogli zobaczyć resztki jednego z sanktuariów św. Benedykta i jego wspólnoty, odkrytego pod obecnym kościołem opackim. A oto tytuły 20 prelekcji wygłoszonych na sympozjum: Jacques Fontaine, "Monastycyzm św. Benedykta duchowym pomostem Wschodu i Zachodu"; Bruno Luiselli, "Społeczeństwo włoskie VI wieku. Rzymianie i barbarzyńcy"; Friedrich Prinz, "Italia, Galia i wczesne królestwo

Merowingów"; Georg Jenal, "Klasztory włoskie przed św. Benedyktem"; Pietro Boglioni, "Grzegorz Wielki biograf św. Benedykta"; Ovido Capitani, "Monastycyzm zachodni a zbiory kanoniczne V - VII w."; Carlo Heitz, "Św. Benedykt a sztuka rzymska - architektura"; Carlo Bertelli, "Św. Benedykt a sztuka rzymska - malarstwo"; Claudio Leonardi, "Św. Benedykt a kultura jego środowiska"; Reginald Grégoire, "Zbiory materiałów patrystycznych i liturgicznych VI-IX wieku"; Jean Gribomont, "Reguła a Biblia"; Henri Ledoyen, "Reguła a współczesne prawodawstwo zakonne"; Albert d'Haenens, "Kultura materialna, troska o ciało i ascezę w średniowiecznym monastycyzmie benedyktyńskim"; Emmanuel Lanne, "Formy modlitwy osobistej u św. Benedykta i w tradycji"; Anscari M. Mundo, "Reguła św. Benedykta i reguły monastyczne jako tradycja kodikologiczna"; Jacques Winandy, "Stabilność benedyktyńska - termin i pojęcie"; Lazare de Seilhac, "Stosowanie Reguły św. Benedykta w klasztorach żeńskich"; Willibrord Witters, "Praca i "lectio divina" w monastycyzmie św. Benedykta"; Adalbert de Vogüé, "Struktura i zarząd wspólnoty monastycznej u św. Benedykta"; Ambrose Wathen, "Ascetyczne aspekty Reguły św. Benedykta /cp 4-7/." Podsumowania całego sympozjum dokonał o. Jean Leclercq z opactwa w Clervaux.

D. Międzynarodowy Kongres Stowarzyszenia "S. Benedictus Patronus Europae" w Nursji

W dniach 20-21 października 1980 r. odbył się w Nursji Międzynarodowy Kongres Stowarzyszenia "S. Benedictus Patronus Europae". Organizatorzy celowo wybrali Nursję na swe doroczne spotkanie, by w Roku Benedyktyńskim móc odczytać, w jaki sposób rodzinne warunki lokalne mogły wpłynąć na konstytucję fizyczno-psychiczną i duchową formację Wielkiego Zakonodawcy.

W związku z tym, że w jego Regule bardzo mocno podkreślona jest rola "ojca", "abbate", "opata", podczas sympozjum starano się rozpracować temat ojcostwa.

Sympozjum otworzył sekretarz generalny Stowarzyszenia opat Antoine Forgeot z Fontgombault. Pierwszą prelekcję wygłosił benedyktyn mons. Agostino Mayer, sekretarz Kongregacji do Spraw Zakonnych na temat idei ojcostwa w Regule św. Benedykta. Potem dr Alexander van den Does de Willebois, neuropsychiatra z Utrechtu, mówił o współczesnym, tzw. "ojcostwie kontestowanym". Obrady drugiego dnia rozpoczęła prelekcją pt. "Autorytet i wolność w Regule" senator Guido Gonella. Następnie prof. Luigi Gedda mówił o problemach roku 2000. Całość zaś dwudniowej dyskusji podsumował kardynał Pietro Palazzini. Dyskusje prowadzone w różnych językach pod przewodnictwem prof. Baldwina Schwarza z uniwersytetu w Salzburgu i Sigharda Kleintera, opata generalnego cystersów, były równocześnie tłumaczone na język włoski, francuski i niemiecki. Kongres zakończono uroczystą koncelebrą w Bazylice św. Benedykta pod przewodnictwem arcybiskupa Spoleto i Nursji, Ottorino Pietro Alberti. Uzupełnieniem obrad była pielgrzymka uczestników Kongresu do Subiaco i na Monte Cassino.

E. Międzynarodowy Tydzień w Palermo: "Monastycyzm, architektura, muzyka i teatr"

Również Sycylia uczciła jubileusz 1500-lecia urodzin św. Benedykta. Na polu kościelnym uczyniła to 20 lipca 1980 r. uroczystą koncelebrą w opactwie San Martino delle Scale, w której wzięli udział wszyscy benedyktyni i biskupi Wyspy z arcybiskupem Palermo kardynałem Salvatore Papalardo na czele. Po Mszy św. z homilią urządzono procesję z orkiestrą i statua św. Benedykta, przy wtórze pieśni do Wielkiego Patrona ułożonych specjalnie

na tę okazję. Na polu naukowym jubileusz uczciła Fundacja A. Biondo teatru w Palermo organizując 15-22 XII 1980 r. Międzynarodowy Tydzień-Symposium na temat wpływu monastycyzmu benedyktyńskiego na architekturę, muzykę, gest i symbol teatralny. Uroczystego otwarcia symposium dokonali: miejscowy arcybiskup kardynał Salvatore Papalardo, prezydent Regionu Sycylijskiego, senator Mario d'Acquisto, opat klasztoru S.Martino delle Scale, Benedetto Chianetta oraz przewodniczący Fundacji A.Biondo, senator Nello Rubino.

Prace palermitańskiego symposium zmierzały w trzech kierunkach. Pierwsza grupa referatów zajmowała się Regułą św. Benedykta w jej kontekście socjalno-religijnym. I tak, J.Leclercq udowodnił w swym wystąpieniu, że św. Benedykt chrystianizując rozbitą Europę równocześnie ją jednoczył. A.Quacquarelli zebrał z monastycyzmu przedbenedyktyńskiego elementy dotyczące modlitwy i pracy wskazując na sposób ich zastosowania w Regule przez Zakonodawcę z Nursji. R.Gregoire wyliczył wpływy monastycyzmu benedyktyńskiego wywierane w różnych krajach Europy po 1000 r. na architekturę, muzykę, dramat, medycynę, matematykę i nauki przyrodnicze. R.Manselli wskazał na dynamikę Reguły oddziałującą na różne dziedziny życia średniowiecznego społeczeństwa. Jednym z architektonicznych wyrazów tego oddziaływania było chiostro odpowiadające ubóstwu zakonnemu i interioryzacji słowa Bożego.

Druuga grupa prelekcji dotyczyła wpływu Reguły św. Benedykta na teatr średniowieczny. Wykazywano w nich, że monastycyzm benedyktyński silnie oddziaływał na dramatyzację liturgii chrześcijańskiej, a ta znów na teatr współczesny. Referaty podbudowywały założenie, że czas i przestrzeń są podstawowymi kategoriami każdego dramatu. I tak A.Wathen zajął się stosunkiem słowa do milczenia w ujęciu Reguły. Św.Benedykt używał w niej terminu "taciturnitas", który został przetłumaczony przez pre-

legenta jako "słowo milczenia". G.Bucaro zajmując się problemem pracy w ujęciu Reguły wykazywał, że praca mnichów w założeniu św. Benedykta winna mieć charakter funkcjonalny a nie absolutny - by mogli żyć i unikać bezczynności. Dalsze dwie prelekcje poświęcone były architekturze jako zdobywaniu przestrzeni. Prof. V.Saxer przeciwstawiał bazyliki wczesnochrześcijańskie na planie prostokąta rotundom świątyń pogańskich. F.Debuyst zaś wykazywał, w jakim stopniu architektura konwentu benedyktyńskiego odpowiada treści Reguły św. Benedykta.

Trzecia wreszcie grupa referatów skupiła się na geście teatralnym i muzyce, przy czym gestowi poświęcono trzy, a muzyce dwie prelekcje. J.Scicolone uzasadniał, że Reguła mówi o liturgii na trzech poziomach: Opus Dei, rytach monastycznych i życiu monastycznym w wymiarze kulturowym. C.Valenziano zwrócił uwagę na gest rytualny, który jest albo symbolem albo typologią modlitwy. A.Nocent natomiast przytaczał przykłady wskazujące na stopniowe wzrastanie w średniowieczu dramatyzacji liturgii, co szczególnie przejawiało się w liturgii Triduum Sacrum oraz w ceremonii publicznego pojednania grzeszników. G.Gattin mówił o stosunku monastycyzmu benedyktyńskiego do języka muzycznego na Zachodzie. Stosunek ten był szczególnie żywy w okresie karolińskim i ottoniańskim, kiedy to położono podwaliny pod takie odkrycia, jak: notacja neumatyczna, polifonia, teoria muzyczna, gdy zaczęto tworzyć tropy i sekwencje, z których wyrosły dramaty liturgiczne i pierwsze dramaty muzyczne. J.Galineau omawiał badania prowadzone przez benedyktynów w dziedzinie muzyki po Soborze Watykańskim II, który otworzył bramę dla języków narodowych w liturgii. Zabiegają oni o to, by tworzyć nowe melodie na podłożu starej autentycznej tradycji dla różnych ekspresji muzycznych /antyfon, hymnów, responsoriów itd./. Śpiew kościelny bowiem winien odpowiadać trzem wymaganiom:

respektować prymat tekstu, dostosowywać się do różnych momentów liturgicznych, zgadzać z udziałem wiernych w liturgii. Pewnego rodzaju odskocznią od powyższej tematyki był komunikat M.Dhavamony, który mówił o podobieństwach i różnicach zachodzących między monastycyzmem chrześcijańskim a hinduskim. Całość tygodniowych obrad podsumował opat prymas V.Dammertz, który w swym wystąpieniu nie tylko przypomniał historyczne zasługi monastycyzmu benedyktyńskiego na Zachodzie, ale również wskazał, co te zakony mają jeszcze do zrobienia w dzisiejszym świecie. Oto kilka ogólnych myśli z palermiańskiego sympozjum. Z resztą materiałów będzie się można zapoznać po ukazaniu się ich drukiem.

F. Inne kościelno-kulturalne imprezy benedyktyńskie

Obok sympozjów naukowych Włochy uczciły swego narodowego Patrona także i w innych dziedzinach, a przede wszystkim na polu kościelnym. Na czoło benedyktyńskich uroczystości kościelnych wysuwają się oczywiście pielgrzymki papieża Jana Pawła II do wszystkich miejsc związanych z osobą św. Benedykta oraz uroczyste liturgie, którym tam przewodniczył, a więc: uroczystość w Nursji 23 marca, orędzie papieskie do narodów Europy ogłoszone 18 marca przy grobie Wielkiego Zakonodawcy, pielgrzymka i uroczystość na Monte Cassino 20 września oraz pielgrzymka do Subiaco 28 września, gdzie w imieniu całego Kościoła odmówił wielką modlitwę do Patriarchy Zachodu. Z tego też miejsca Konferencja Biskupów Europejskich ogłosiła "Deklarację o odpowiedzialności chrześcijan dnia dzisiejszego i jutra". /Obszerniejsze informacje na temat pielgrzymek papieskich i obchodów z nimi związanych można znaleźć w prasie polskiej - zob. bibliografię/.

Jubileusz św. Benedykta uczciли biskupi włoscy kilkoma okolicznościowymi listami pasterskimi skierowanymi do wiernych.

Trzeba tu najpierw wymienić List Konferencji Biskupów Włoskich z okazji 1500-lecia urodzin św. Benedykta ogłoszony pod koniec marca 1980 r. /tekst włoski: OsRom 120/1980/nr 73,4/. Poruszone zostały w nim takie problemy, jak: św. Benedykt i jego Reguła, poszukiwanie Boga i prymat modlitwy, Chrystus centrum życia i liturgii, módl się i pracuj, służba miłości, mądrość ludzka i boska. Podobny list pasterski ogłosili biskupi Pulli, zapraszający wszystkich na jubileuszowe uroczystości benedyktyńskie urządzone 21 marca w kościele opactwa Santa Maria della Scala w Noci /Tekst: OsRom 120/1980/nr 17,8/. Niemniej ciekawe listy pasterskie ogłosili bp Spoleto i Nursji, Ottorino Pietro Alberti, /streszczenie OsRom 120/1980/nr 137,5/ oraz opat Subiaco Stanislao Andreotti /OsRom 120/1980/nr 51,2/.

Rocznicę 1500-lecia urodzin uczciły również niektóre diecezje włoskie ogólnodiecezjalnymi uroczystościami, jak diecezja Waleneriny pod przewodnictwem bpa Nursji Ottorino Pietro Alberti, diecezja florencka pod przewodnictwem kardynała G. Benelli w opactwie walombrozjańskim, diecezja neapolitańska w Cava dei Tirreni ceremoniami, w których wzięli udział: kardynał Ursi, miejscowy opat Michele Marra, biskupi neapolitańscy, Salerno, Caserty, Puzzuoli, Nocery, Nori, diecezja rzymska 27 czerwca w Bazylice św. Pawła za Murami pod przewodnictwem miejscowego opata Pietro Nardina w towarzystwie opata Davida Parry z opactwa St. Augustin w Anglii, diecezja Sessa Aranca, która 16 września urządziła diecezjalną pielgrzymkę na Monte Cassino i do miejsc związanych z osobą św. Benedykta. Trzeba tu również wspomnieć pielgrzymkę 230 opatów i przełożonych benedyktyńskich klasztorów włoskich do Nursji urządzonej 26 września i odprawione tam ceremonie pod przewodnictwem miejscowego arcybiskupa Ottorino Pietro Alberti. Pragnienie uczczenia jubileuszu Patrona Europy wychodziło nie tylko z kręgów kościelnych, ale i świec-

kich. Tak np. lombardzka grupa uczonych /UCID/ zorganizowała 4-5 października w Villa Cagnola dwa dni modlitwy i studium o św. Benedykcie, któremu tak wiele zawdzięcza kultura całej Europy.

w związku z jubileuszem zorganizowano we Włoszech również szereg okolicznościowych wystaw. Trzeba tu najpierw wymienić otwartą 21 marca międzynarodową wystawę filatelistyczną i numizmatyczną w Nursji, zorganizowaną pod patronatem Włoskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych przez Włoską Unię Filatelistyczną /USEI/, Filatelistyczno-Numizmatyczne Koło św. Benedykta w Nursji, Regionalną Unię Filatelistyczną i Numizmatyczną Stowarzyszenia Umbrii /URAFEN/. Na wystawie można było również widzieć piękną kolekcję znaczków portugalskich na temat "Europa i praca". Wspominając filatelistykę należy pamiętać o uczczeniu przez Poczta Watykańską Roku Benedyktyńskiego emisją aż 5 znaczków okolicznościowych, opartych na miniaturach średniowiecznych, poświęcone św. Benedyktowi, o wartości: 80, 100, 150, 220, 450 lirów. Zaznaczyć tu trzeba, że ta sama poczta uczciła w 1965 r. Patrona Europy emisją 2 znaczków. Jubileusz 1500-lecia urodzin św. Benedykta upamiętniły również jednym znaczkiem pocztowym Francja i Republika Federalna Niemiec.

Z innych okolicznościowych wystaw trzeba wymienić przede wszystkim bogatą ekspozycję zorganizowaną w Bibliotece Watykańskiej na temat: "XV-stulecie narodzin św. Benedykta 480-1980. Ora et labora. Świadectwa benedyktyńskie w Apostolskiej Bibliotece Watykańskiej". Urządzenia i opracowania wystawy podjęli się P.R. Gregoire, opat Duval Arnould i A.Paravicini - scriptores biblioteki. Wszystkie eksponaty, w ogromnej większości manuskrypty watykańskie /było ich ponad 120/, podzielono na następujące działy: życie św. Benedykta w hagiografii, Reguła i jej rozpowszechnienie, życie modlitwy, lectio divina i jej owoce,

pisma klasyczne, aspekty życia monastycznego, świadectwa manuskryptów jurystycznych, działalność gospodarcza, stosunek do świata, mnisi kopiści i iluminatorzy oraz mnisi bibliotekarze i wydawcy tekstów. Całość wystawy ujęto w wydanym kolorowym albumie-przewodniku /s.XIII + 91/.

Trzeba tu też wspomnieć wystawę sztuki religijnej /malarstwo, rzeźba, grafika - ok. 200 prac/ zorganizowaną na Monte Cassino przez 30 współczesnych artystów włoskich. Nie można tu wreszcie pominąć milczeniem dużej wystawy na temat "Nauczanie benedyktyńskie w Pulli" połączonej z niewielkim sympozjum o tej samej problematyce /6-10 X/, zorganizowanej przez opactwo S.Maria della Scala, Uniwersytety w Bari i Lecce, Superintendencję Pulli i klasztor S.Maria in Picciano w salach gipsoteki Castello Svevo w Bari. Wystawa eksponowała przedmioty związane ze św. Benedyktem od V do XVIII w. Tak, np. sekcja ikonograficzna posiadała obrazy Świętego, freski, płótna, rzeźby drewniane i srebrne, płaskorzeźby, mapy geograficzne, tablice chronologiczne itd.

Powyższe uwagi na temat jubileuszowych obchodów benedyktyńskich świadczą niewątpliwie, że Włochy nie tylko nie zapomniały, ale w wieloraki sposób uczciły urodziny swego Wielkiego Syna i Bohatera.

ks. Stanisław Longosz

4. ROK BENEDIKTYŃSKI WE FRANCJI

Francja, która aktualnie posiada 73 benedyktyńskich /23 męskich i 50 żeńskich/ i 37 cysterskich /16 męskich i 21 żeńskich/ opactw i klasztorów /dane wg listy Guy Marie Oury, Saint Benoît Patron de l'Europe, Chambray 1979, 117-121/, niemniej uroczysto uczciła 1500-lecie urodzin św. Benedykta. Nie dyspo-